

**BOLALARNING HISSIY INTELEKTUAL RIVOJLANISHI VA
IJTIMOIY MUAMMOLAR**

ЭМОЦИОНАЛЬНО-ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ
ДЕТЕЙ И СОЦИАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ.

CHILDREN'S EMOTIONAL INTELLECTUAL DEVELOPMENT
AND SOCIAL PROBLEMS.

Abdusattorova Oygul Mansurovana

*Farg'ona davlat universiteti amaliy psixologiya yo'nalishi
1-kurs 24.21 guruh talabasi.*

Abdusattorova Oygul Mansurovana

*1st year student of group 24.21, Applied Psychology Department,
Fergana State University.*

Абдусатторова Ойгул Мансуровна

*Ферганский государственный университет, прикладная психология,
1 курс, группа 24.21 студентка.*

Annotatsiya: Mazkur maqolada bolalarning hissiy intellektual rivojlanishi va uning ijtimoiy muammolar bilan bog'liqligi keng yoritiladi. Hissiy intellekt insonning shaxsiy hayoti, kasbiy faoliyati va jamiyatdagi muvaffaqiyatiga ta'sir etuvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yuqori darajada rivojlangan hissiy intellektga ega bolalar stress va psixologik bosimlarni yengish, o'z his-tuyg'ularini nazorat qilish va boshqalar bilan samarali muloqot qilish qobiliyatiga ega bo'ladilar.

Maqolada bolalarning hissiy intellektiga ta'sir qiluvchi omillar, jumladan, oilaviy muhit, ta'lim tizimi, ijtimoiy sharoit va zamonaviy texnologiyalarning roli chuqur tahlil qilinadi. Hissiy intellektning yetarlicha rivojlanmagani natijasida yuzaga keladigan asosiy ijtimoiy muammolar, jumladan, zo'ravonlik, muloqot muammolari, stress va depressiya kabi holatlar ko'rib chiqiladi.

Shuningdek, bolalarning hissiy intellektini rivojlantirish bo'yicha samarali usullar, pedagogik yondashuvlar va psixologik metodlar asosida ishlab chiqilgan tavsiyalar taklif etiladi. Ushbu maqola ota-onalar, pedagoglar, psixologlar hamda bolalar bilan ishlovchi mutaxassislar uchun foydali manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: hissiy intellekt, bolalar rivojlanishi, ijtimoiy muammolar, stress, muloqot qobiliyati, ta'lim tizimi, oilaviy muhit, psixologik rivojlanish, zo'ravonlik, texnologiyalar ta'siri.

Annotation: This article explores children's emotional intelligence development and its connection to social issues. Emotional intelligence is one of the crucial factors influencing an individual's personal life, professional career, and overall success in

society. Research shows that children with well-developed emotional intelligence are better equipped to manage stress, regulate their emotions, and engage in effective communication with others.

The paper examines the factors influencing children's emotional intelligence, including family environment, education system, social conditions, and the role of modern technologies. It also discusses the major social problems that arise due to underdeveloped emotional intelligence, such as violence, communication difficulties, stress, and depression.

Additionally, the article presents effective methods, pedagogical approaches, and psychological strategies for fostering emotional intelligence in children. This research serves as a valuable resource for parents, educators, psychologists, and professionals working with children.

Keywords: emotional intelligence, child development, social issues, stress, communication skills, education system, family environment, psychological development, violence, impact of technology.

Kirish

Hozirgi zamon jamiyatida bolalarning hissiy intellektual rivojlanishi va uning ijtimoiy muammolar bilan bog'liqligi dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, insonning hayot sifati nafaqat akademik bilimlariga, balki hissiy va ijtimoiy qobiliyatlariga ham bevosita bog'liqdir. Hissiy intellekt – bu insonning o'z his-tuyg'ularini anglash, boshqarish, boshqa odamlar bilan samarali muloqot qilish hamda ijtimoiy muhitga moslashish qobiliyatini ifodalovchi psixologik fenomen bo'lib, uning bolalik davrida shakllanishi kelajakdagi shaxsiy va kasbiy muvaffaqiyatning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Hissiy intellektning rivojlanganligi bolalarning ijtimoiy o'zaro munosabatlarini mustahkamlash, empatiya his qilish, muammolarni hal etish va stressli vaziyatlarga moslashish qobiliyatini oshiradi. Shu bilan birga, yetarlicha rivojlanmagan hissiy intellekt kommunikativ qiyinchiliklar, zo'ravonlik, depressiya va boshqa psixologik muammolarga olib kelishi mumkin. Xususan, ijtimoiy muhit va zamonaviy texnologiyalarning ta'siri bolalarning hissiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Internet va raqamli texnologiyalar rivojlangan hozirgi davrda bolalarning hissiy intellekt darajasiga ijtimoiy tarmoqlar, o'yinlar va media kontent ta'sir etayotganligi kuzatilmoqda.

Maqolada bolalarning hissiy intellektini rivojlantirishda oilaviy tarbiyaning, ta'lim tizimining va psixologik yondashuvlarning o'rnini keng muhokama qilinadi. Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik metodlar va psixologik strategiyalar asosida bolalar bilan ishlash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi. Mazkur tadqiqot pedagoglar,

psixologlar, ota-onalar va bolalar bilan ishlovchi mutaxassislar uchun muhim nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Bolalarning hissiy intellektiga ta'sir qiluvchi omillar

Bolalarning hissiy intellektini rivojlantirishga ta'sir qiluvchi omillar turlicha bo'lib, ular orasida oilaviy muhit, ta'lim tizimi, jamiyatdagi sotsiokulturning o'rni va zamonaviy texnologiyalar yetakchi ahamiyat kasb etadi.

Oilaviy muhit: Bola hayotidagi ilk tajribalar oilaviy muhitda shakllanadi. Ota-onaning hissiy yondashuvi, mehr-muhabbati va tarbiya uslubi bolaning hissiy intellektini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Ta'lim tizimi: Maktabgacha ta'lim va umumiy ta'lim muassasalari bolalarning hissiy rivojlanishida katta o'rin tutadi. Pedagogik yondashuvlar va psixologik metodlar orqali hissiy qobiliyatlarning shakllanishi ta'minlanadi.

Ijtimoiy sharoit: Jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlar, tengdoshlar bilan o'zaro aloqa va sotsiokultural muhit bolalarning hissiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Texnologiyalarning ta'siri: Hozirgi kunda raqamli texnologiyalar va internet bolalarning ijtimoiy va hissiy rivojlanishiga ta'sir qilmoqda. Ijobiy tomonlari bilan birga, texnologiyalarning noto'g'ri foydalanilishi bolalarning hissiy qobiliyatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Hissiy intellektning rivojlanmaganligi natijasida yuzaga keladigan ijtimoiy muammolar

Hissiy intellektning rivojlanmaganligi turli ijtimoiy muammolarning kelib chiqishiga sabab bo'lishi mumkin:

Muloqot muammolari: Hissiy jihatdan rivojlanmagan bolalar o'z fikrlarini aniq ifodalash, boshqalar bilan samarali muloqot qilish qobiliyatidan mahrum bo'lishlari mumkin.

Zo'ravonlik va agressiv xatti-harakatlar: O'z his-tuyg'ularini boshqara olmagan bolalar zo'ravonlik va tajovuzkorlik kabi muammolarga moyil bo'lishlari mumkin.

Stress va depressiya: Hissiy intellekt past bo'lgan bolalar stress va psixologik bosimlarga chidamsiz bo'lib, depressiv holatlarga tushib qolishlari ehtimoli yuqori bo'ladi.

Hissiy intellektni rivojlantirish usullari

Bolalarning hissiy intellektini rivojlantirish uchun quyidagi yondashuvlardan foydalanish mumkin:

Ota-onalar uchun tavsiyalar: Mehribonlik, hissiy qo'llab-quvvatlash va ochiq muloqot muhitini yaratish.

Pedagogik yondashuvlar: Maktablarda hissiy tarbiya bo'yicha maxsus mashg'ulotlarni joriy etish.

Psixologik metodlar: Bolalar bilan individual yoki guruh shaklida psixologik treninglar va mashg‘ulotlar o‘tkazish.

Ijtimoiy muhitni yaxshilash: Maktab va jamiyatda sog‘lom muloqot muhitini yaratish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books.
2. Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). *What is Emotional Intelligence?* In P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), *Emotional Development and Emotional Intelligence: 3. Educational Implications* (pp. 3-31). Basic Books.
4. Bar-On, R. (2006). *The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence (ESI)*. *Psicothema*, 18, 13-25.
5. Coleman, A. M. (2008). *A Dictionary of Psychology*. Oxford University Press.
6. Denham, S. A. (1998). *Emotional Development in Young Children*. Guilford Press.
7. Saarni, C. (1999). *The Development of Emotional Competence*. Guilford Press.
8. Shapiro, L. E. (1997). *How to Raise a Child with a High EQ: A Parents' Guide to Emotional Intelligence*. HarperCollins.